

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

250199

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมฝรั่งเศสในจังหวัดจันทบุรี

กรณีศึกษา : เหตุการณ์พิพาทไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ.112

A Study of France Historical and Cultural Place

: A Case Study of the Franco-Siamese War of 1893 in Chanthaburi.

ผู้วิจัย

นางสาวพุทธิตา เวหุวรรณ

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก ปันสุวรรณ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

b00256577

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมฝรั่งเศสในจังหวัดจันทบุรี
กรณีศึกษา : เหตุการณ์พิพาทไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ.112
A Study of France Historical and Cultural Place
: A Case Study of the Franco-Siamese War of 1893 in Chanthaburi.

ผู้วิจัย
นางสาวพุทธิตา เวฬุวรรณ

ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก ปั่นสุวรรณ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำนำ

จังหวัดจันทบุรี เป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยสถานที่ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากมาย เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นชาติไทยมานับตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ คือ เหตุการณ์พิพาทระหว่างไทยและฝรั่งเศส หรือ เหตุการณ์ ร.ศ.112 นอกเหนือจากข้อพิพาทที่ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศแล้ว ยังก่อให้เกิดสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ตามมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทยและฝรั่งเศส ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การศึกษาของชนรุ่นหลัง แต่สถานที่ต่างๆ เหล่านี้ยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปเท่าที่ควร และบางแห่งถูกละเลยไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวหรือคนในท้องถิ่นเอง ทำให้คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ถูกลดทอนลง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เหตุการณ์ ร.ศ.112 ซึ่งมีความสวยงาม โดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงต้องการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม และเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ร.ศ.112 ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้เป็นการท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดจันทบุรีต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัย

นางสาวพุทธิตา เวฬุวรรณ

นักศึกษาภาควิชาภูมิศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมฝรั่งเศสในจังหวัดจันทบุรี กรณีศึกษา เหตุการณ์พิพาทไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ.112 ได้ดำเนินการและสำเร็จลงได้ด้วยดี ทั้งนี้ด้วยคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก ปันสุวรรณ อาจารย์ประจำภาควิชา ภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวร ภู่งศ์พันธุ์ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ และผู้รู้ทางด้านแหล่งประวัติศาสตร์ในจังหวัดจันทบุรี ในการให้สัมภาษณ์และ อนุเคราะห์ข้อมูลประกอบการศึกษา ได้แก่ อาจารย์ประสิทธิ์ ธนพัฒนากุล นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี อาจารย์องอาจ บุญการี ประธานชมรมนักประวัติศาสตร์จังหวัดจันทบุรี และอาจารย์ มนต์รี พงษ์เจริญ นักประวัติศาสตร์จังหวัดจันทบุรี ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่ ช่วยให้งานวิจัยนี้ดำเนินการจนแล้วเสร็จ

การดำเนินงานในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และการประสานงานต่าง ๆ ภายใต้การสนับสนุนจากภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จนสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ และท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณ นางสาว ทิฆัมพร เด็ดขุนทด สำหรับคำแนะนำและการช่วยเหลือให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปได้อย่างดี

ผู้วิจัย

นางสาวพุดิตา เวฬุวรรณ

นักศึกษาภาควิชาภูมิศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อโครงการ	: การศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมฝรั่งเศสในจังหวัดจันทบุรี กรณีศึกษา เหตุการณ์พิพาทไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ.112
ชื่อผู้วิจัย	: นางสาวพุทธิตา เวฬุวรรณ
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก บันสุวรรณ
หน่วยงานที่สังกัด	: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัย	: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีที่เสร็จ	: 2555

บทคัดย่อ

250199

จังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในเมืองท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดชายฝั่งตะวันออก โดยมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มาก ประกอบด้วย ชายหาด น้ำตก และภูเขา นอกจากนี้ยังมีแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีศึกษา เหตุการณ์พิพาทไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ.112 ผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทสูงในช่วงเหตุการณ์ ร.ศ.112 ของจังหวัดจันทบุรี มีจำนวนทั้งหมด 9 แห่ง ดังนี้ ค่ายตากสิน สถานไวส์กิงสุลฝรั่งเศสแห่งที่ 1 สถานไวส์กิงสุลฝรั่งเศสแห่งที่ 2 บ้านพระยาวิสุตโรโกษา หรือ ทับสาคณะเสน ชุมชนริมน้ำจันทบูร โบสถ์วัดโรมันคาทอลิก (วัดแม่พระปฏิสนธินิรมล) คุกซีโก้ ตึกแดง และป้อมไพร่พินาศ ทั้งนี้ ผลการศึกษาในการประเมินศักยภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ดังกล่าวโดยการสำรวจพื้นที่ประกอบการประเมินศักยภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าชุมชนริมน้ำจันทบูร และโบสถ์วัดโรมันคาทอลิก มีศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยได้รับการตอบรับของคนในท้องถิ่นและองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการสถานที่ด้วย ดังนั้นภาครัฐจึงควรแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในสถานที่ดังกล่าว

คำสำคัญ : แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์, เหตุการณ์พิพาทไทย-ฝรั่งเศส ร.ศ.112, จันทบุรี

Title	: A Study of France Historical and Cultural Place: A Case Study of the Franco-Siamese War of 1893 in Chanthaburi.
Researcher	: Miss Puttita Weruwan
Advisor	: Asst. Prof. Dr. Apisek Pansuwan
Office	: Dept. of Geography, Faculty of Arts, Silapakorn University
Research Grants	: Research and Development Institute, Silapakorn University
Year	: 2012

Abstract

250199

Chanthaburi is located in the East of Thailand. It occupies rich natural resources for tourism promotion such as beach, water-fall and mountain. Moreover, the France historical and cultural places during the Franco-Siamese War of 1893 were found in this area. As a result of this research by review literature and in-depth interview with local historians, it was found that, there are 9 places were important role during the Franco-Siamese War of 1893 in Chanthaburi as follows; Taksin camp, the first and second of Vice consul offices and Phraya Visutr Kosa villa, the old town Chathaboon water font, Chanthaburi Cathedral, Khuk Khi Kai, Tuk Daeng and Phairi Phinat Fort. However, after surveying and historical and cultural place potential assessment by 3 specialists, it indicated that the old town Chathaboon water font and Chanthaburi Cathedral were the highest level in term of historical and cultural place promotion, especially community participation and others organization cooperation were considered. Therefore, the government should promote their closely with local participation.

Key words: Historical and Cultural Place, the Franco-Siamese War of 1893, Chanthaburi

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	I
กิตติกรรมประกาศ	II
บทคัดย่อภาษาไทย	III
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	IV
สารบัญ	V
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	5
สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสำคัญของจังหวัด	5
ประวัติจังหวัดจันทบุรี	7
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	15
ขั้นตอนการศึกษา	15
วิธีการศึกษา	15
เทคนิค/เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน	16
กรอบแนวความคิด	17
บทที่ 4 ผลการศึกษา	18
แหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญในเหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี	18
สำรวจสถานที่แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญในเหตุการณ์ ร.ศ.112 ใน	39
จังหวัดจันทบุรี	
จัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เหตุการณ์	45
ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี	
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	47
แหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญในเหตุการณ์ ร.ศ.112 ของจังหวัดจันทบุรี	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การสำรวจสถานที่แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญในเหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี	48
จัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี	48
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก	51